

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, Januarius' 30kán, 1840.

5. szám

Tartalom: Törvényhozás. Bányászat, (G. J.) 33. l. Tircza. Zsidó korrajz, (B. Emilia) 38. l.

Törvényhozás. Bányászat.

Ritkán szólunk és hallunk honunk' anyagi jóllétéről valamit a' nélkül, hogy hátramaradásunk' főbb oka gyanánt jelen törvényeink ne vádoltatnának. Csaknem közönségesen azt akarnók, hogy mind azt, mit teszünk és tehetnénk, a' törvényhozás gyámkezekkel vezérelje, ápolja, és célra juttassa talán még akkor is, ha helyes elintézés már a' vállalatnak kezdetén félszegülne, ha teljes szorgalom annak folyama alatt hiányzana, és ha a' célnak elérése talán más okosabb és szorgalmasbak' rovasára történne. Azt akarnók, hogy a' törvényhozás mintegy olly tetőponti melegítő fény sugároljon, melly nemcsak szorgalmat éleszsen, annak akadályozó göröngyeit olvaszsa fel, 's az igyekezőt mind kül-, mind belföldiek' ostromaitól védvén, a' népiparnak teljes biztosítékát magában foglalja, hanem ezen túl terjeszkedve, minden nem látónak 's látni sem akarónak szemet, és minden fagyos hanyaglonak meleget, igyekezetet, lelket, szívet, 's kényelmes jóllétet ön magára adjon.

„Jó törvényhozás népet nevel magának, világosodott, békés és szorgalmas nép jó törvényhozást fejt ki magából“ olly állítmány ez, melyet az alkotmányos népek' történeteinek során megczáfolni igen bajos volna. — Kivánatos lenne, hogy minden törvényhozás előrelátva, előre készítené; ne pedig követné a' nemzetnek

anyagi jóllétét. Hogy csupa törvényhozás nemzeti ipar nélkül egy népet a' jóllét' tökélyére vigyen, és a' hanyaglot a' szorgalmas külföld' zsirján hízlalja: lehetlen; a' külföld szintúgyát-látó emberek' társaságából áll, kik a' nemzetek' egyenlő jogánál fogva illy szorgalmatlannak nem szolgálkodhatva, iparjok' nagyobb súlya szerint előbb hátrább ezt döntenék a' számokra intézett örvénybe, az előre készítő törvényhozás tehát legtöbbet teszen akkor, midőn szorgalmat fejt ki, és célját csak azután érheti, miután ezt kifejtette, 's helyes eszközökkel ápolta. De ha illy előre készítő törvényhozás valahol nem is létezett: azon törvények, mellyek visszataszítólag nem munkálva, csak annyit védtek, mennyit a' nép értett, 's tenni kívánt, még a' nemzeti jóllét' hátramaradásának egyedüli okát magokban nem foglalják; ha a' törvényhozás az üdönként fejlődő népértelelemnek 's szorgalomnak segéd kezeket nyújt, ha azt, mi a' nemzet' részétől önként kezdetve: a' jóllét' céljára előre menyen, nem hátráltatja, hanem védőleg lépve fel, sem többet sem kevesebbet nem teszen, mint a' megnyit a' magára fejlődő ipar kíván: illy törvényhozás maga lényeges körét még el nem vesztette. — Mostani törvényeink valóban múlt kor' szellemében hozattak; és valamint az akkori nép a' mostaninak jelen körülményekhez alkalmaztatott anyagi jóllétére előre látólag nem munkált: úgy a' törvények sem fejtették előre egy illy célnak létrejövését. Tehát nem csupán a'

törvényhozás oka mostani hátramaradásunknak; egyenlő lépteket tartott ez nemzetünk' értelmi, 's szorgalmi munkásságával, és valamint a' nemzet csak a' múlt kor' kedélyeit éldelve, elhanyagolta a' világnak külföldön történt ipar' változásaihoz alkalmazott előlépteket tenni: úgy a' törvényhozás sem tett a' nép' előre látását előző és ébresztő lépteket, csupán az akkori jelenre szorító volt a' nemzet, ilyen volt a' törvényhozás is, és elődeink, valamint törvényhozások, nem számítottak jövőre.

De elértük honunkban a' nemzet' részéről azon pontot, melytől haladás kezdődik. Néhány évekre lehet számítani azon időt, mióta nemzetünk' több tagjai látva külföldön a' jóléti haladást, és érezve belföldön a' naponként gyorsan nevelkedő szükségét, külföld' nagyszerű vállalatai iránt érdeklél kezdettek viseltetni. Többen ébredtek: a' nemzet maga kezd ébredni anyagi jóléte iránt, és ha ezen időig a' törvényhozás a' még nem kezdő nemzetet vissza nem taszította: most jutottunk azon pontra, hol ha a' nemzet' szorgalmi ébredését rokon léptekkel követni megszűnik, ereje visszataszító lesz. Azon körülmények közé jutottunk, melyekben a' múlt korból minden, mi jövedelmet csökkentő, fenmaradva, a' rosszúl jövedelmező birtokosztalékok olly kicsinnyé kezdenek válni, hogy még csak kétszer kell szegényebbé lennünk, mint vagyunk, a' végre, miszerint új ipar mellett vagy gazdagabbakká kéntelenítetünk lenni, vagy a' régi modorhoz utolsó leheltünkig híven maradvá, teljesen semmivé váljunk. Úgy áll nemzeti gazdaságunk, hogy azon kis birtokok, melly jól mivéléssel, 's kereskedési kapcsolattal jövedelmezve, gazdagokká tehetne, alig tengethet olly sok fényüzési nélkülözhetlené vált szükségek között mindennapi kenyérünkkel. Csekély kézmiveink, gyáraink külföldön szinte ismétretlenek, belföldön szükségünk' pótlásának mérlegében alig érezhető hatásuk. És

gyarló kereskedésünk, melly hasonló az almát kül tájékról vékánként vevő, 's krajczárával piacon eláruló kofáéhoz, mielőtt nevét alig érdemelve, kis vagyónkakat naponként nyomasztólag fogyasztja, még illy balhatás mellett is ritka helytt van honfiaink' kezében, többnyire jövények' zsebet tömi külföldre vándorló érczeink' maradváival. Illy ébresztők körülményeink, és hasonlólag ébresztő kis honunk' népességének megfontolása.

Erdélyben egy négyszeg angol mértföldre mintegy 81 lélek esik; felvéve a' miveltebb tartományok' sűrű népségét, ez igen csekély szám; nálunk a' népesség kevéssel több másfél annyinál, mint a' bárdolatlanságból most kivergődni induló török földön, hol egy négyszeg angol mértföldre 50 lakó számíthatik. Földünket nem lehet az európai kopárok közé számlálni, és helyes mivélés mellett még igen nagy idomban termékülne. Európa' sűrűbben lakott tartományainak, például: Holland, Angol-, Olasz- és Francia hon' egy részének népessége akkora lapon háromszorozva, sőt néhol ötszörözve haladja feljül népességünket, még is ott a' nemzeti jólét' magasb fokán az élet' szükségeinek, és több már nélkülözhetlenné vált kényelmeinek megszerzése könnyebb, mint nálunk; illy szembe-tűnő különbség nem földünk' terméki minőségétől, nem tartományi fekvésétől, hanem egyfelől lakóinak lelkületétől származott. Három osztályt lehet népességünkben megkülönböztetni: a' földtulajdonos, a' polgár osztályt, és a' köz népet. A' földtulajdonos osztályt azon darabolások után is, mellyek (a' többséget véve fel) birtokait a' régibb családok' nagy birtokaikból olly kicsinnyé leszaggatták, híven ragaszkodva maradt azon ősi mivéléshez, melly kicsin tulajdonának jövedelmét annyira csekélyíti; rabja még is a' külföldi készítményekkel fényezésnek, midőn minden egyébben hátra maradt, ezen egyben semmit nem késve, gyorsan ment és

menyen elé; rá nézve szűk termés szint úgy, mint boldog év szegénységet szül; néhány szűk év felette hágtatván az élelemszereket, midőn ilyenkor eladásra semmie nem termett, sőt élelmére sincs elege: megfosztva lévén többnyire más keresettől és jövedelemtől, az élet' első szűkségeinek, 's illykor sem felejtethető fényüzési külföldi miveknek pénzzel vétele kevés idő alatt tönkre teszi; egy két bő termés pedig minden eladandóinak árát igen leolcsóítván, a' külföldi mindig egyiránt drága áruk' megszerzése kis jövedelmét ismét kiüriti; és ő bár mi körülmények közt akkor legboldogabb, mikor anynyira szűkíthette kiadásait, hogy egyiránt a' bő és szűk évnek végén se pénze nem maradt, se meg nem adósodott. A' polgár osztályról el lehet mondani, hogy kifejlődésének kezdetén sincs; pedig másutt nagyobbára ezen osztály juttatja a' termeszékeket, 's miveket külföldi kereskedésre; nálunk ezen osztály többnyire szegény, munkálkodásának tömegét tekintve, összehangzás nélküli, néhol munkátlani, vagy csupa földmivelésre támaszkodó; és ha gyarló miveiből van is valami jövedelme: azt több magyar 's székely városokban helyes vállalat helyett dobozóással pazarolja el, a' kereskedés pedig, melyet közte többnyire jövevények, átaljában külről hozott jövevény árukkal üznek, eszköze mind három osztály' elszegényülésének, és honunk' kevés pénzt visszahozhatlanul külföldre repíti; és mind ezek mellett a' külföldiekkeli fényüzésnek az egész polgár osztály, az úgy nevezett földtulajdonosokkal vetekedve, rabja; ő is ezen egyben menyen elé. A' köznép végre sok helyeken túnya; semmi egyéb kinézése önmunkálatjával ősileg rosszúl mivel, 's hol birtoka nagyobb, meg se mivel földet' termékénél, 's kevés marháinál, természetményei nincsenek kereskedésre számítva; mindig csak eldődeitől örökség gyanánt vett terméknemekre szorítkozva, azokat is bő termésben olcsón elvesztege-

ti, csekély árukat torkára, vagy külföldi ruházati nemekre költi, a' többi üdőt elheveri; természetellen éven pedig mindenét oda adva, élelmét éhelhalással küzdve szerzi.

Mind ezek' megfontolása münket ébresztett, és mi után ébredni már kezdetünk, mi után elménk állásunkat kezdi látni, 's törekednénk inségünkben kisegítő vállalatokhoz nyúlni: „Elérkezett az üdő, mellyben a' törvényhozásnak is segéd kezeivel kell az új körülmények szerint fellépni.“ Mind eddig anyagi jólétünk' hátra maradásának egyedüli oka a' törvényhozás nem lehetett, mert maga a' nemzet ez iránt érdekekkel nem viseltetett: most már érezni kezdve új szorgalom' szükségét, főként a' törvényhozás' eszközölheti iparunk' remélhető fejlődését. — De egyszersmind olly nyomasztó anyagi állásunk, hogy ha felébredünk: minden pillanatban ébren legyünk, és többé bármilyen akadály el ne altasson, ne hogy álmunk örökös legyen. Az ősz kornak példái mutatják, hogy a' melly nép közé fényezés harapozott, és bal fordulattal a' helyett, hogy a' szegényebb szorgalmast a' gazdag fényüzőnek felesleg vagyonából osztottatta volna, azon nemzet' vagyonának és erkölcsének emésztőjévé lett: azon nép magát soha vissza nem vihette az első természeti fényezés nélküli egyszerű állásba; ha ébredt iparral nem törekedett illy bal hatásnak jobb fordulatot adni: előbb megemésztette a' fényezés a' nemzetet, mint a' nemzet a' fényezésről lemondhatott volna. Nálunk a' fényüzési kedély már uralkodik: ezt nyakunkról lerázni, teljesülhetlen törekvés; ennek tehát csupán helyes fordulatot adhatni, mi szerint t. i. a' külföldi cikkelyeket vagy belföldi szorgalom' miveivel váltsuk fel; vagy ha ezt mindenre nézve nem tehetjük: kiadásainkat a' külföld kereskedés' útján megfordítsa; és így mostani szenvedő kereskedési mérlegünk, ha nem is jövedelmezővé, bár súlyegyenüvé váljon. E' czélunk

elérésére számítandó vállalatainkban mindig csak a' szerencsés jövendőtől várni nem lehet, mert külföld' kereskedési hatása naponként terhelőbb; bár mi terhet ebből nyakunkról levenni, nemzeti nyereség; 's ha mindig várunk: a' végén anyagi terhünk akkorára nőhet, annyira szegényedhetünk, hogy talán akkor semmit nem tehetünk. Következésképp ha talán törvényhozásunk még egy üdöre késne is az annyira szükséges segédet nyújtani: nekünk megállapodva hanyagolni, vagy visszalépni nem helyes; „ki kell tehát keresnünk mindazon tárgyakat, melyek törvényeinkkel egyeztethetők, és azokban minden szorgalmat még jelenben használni anyagi jóllétünk' emelésére.“

A' kereskedési tőkék' fogatkozása nálunk igen észrevehető; ezek' gyarapítása egyik méltó tárgya legyen iparunknak. Kereskedési tőkék' neve alatt értsünk mindent, mi akár bel-, akár külföldön vevőkre találhat, mi kereskedés' útján adó vevő közt foroghat, és minek segítségével olyat létre hozhatunk, mi vevőkre találhat. Ha ez elegendő mennyiségben létezik egy nép' kezei között, ha ez illy tőkének kereskedés' útján felhasználására meg nem akadályozott haladó szorgalmat fordít: akkor ezen nagy tőkének önkéntes kamatja a' nemzeti köz jóllét. Azonban egy nemzetnek iparát a' tőkének kicsinsége még el nem csüggesztheti; mint nagy folyók eredetöknél csak patakok: olyanok voltak 's lesznek elején minden jóllétet ért, 's érendő népek' tőkái; a' kis tőkét kell tehát előbb el nem hanyagolni, csüggedhetlen iparral művelni, jövedelmeztetni, az ipar' 's kereskedés' szerencsés következte rá más meg más mennyiségeket adand; míg végre, ha valamely rendkívüli, 's utóbb helyre nem hozott ok az egészet fel nem tartóztatja: a' meggyúlt, és nem egyedárusok' kezei közé szorítózkodó, hanem az egész munkás népnél eloszolva létezendő mennyiségek üdövel nagy tőkét hoznak létre. — Így neveli szor-

galom a' kis tőkét; így ad viszont ennek növekedése üdönként ingert 's rugót a' szorgalomra. — Nálunk a' kereskedési tőkék' nevezetes részét tartja keblében hegyeink' belseje, melyeket művelnünk jobban, mint eddig műveltük, törvényeink nem tiltják.

Arany, ezüst, réz, vas, olom, 's a' t. bányáink hol magánosok', hol a' kincstár' kezében vannak; és az előbbieknél bizonyos kincstári jövedelmek' bészolgáltatása, 's akadályt nem szülő némely feltételek mellett szabad jogok van azokat művelni. Ezen érczek híresek külföld előtt; honunknál talán csak dél Ámerikának egy része tartatik a' nemesb érczekben gazdagabbnak. Azonban még is szegény hazánk. — Nagy oka ugyan szegénységünknek a' kereskedés' fogyasztó hatása; de földünk' gyomrából helyes, és szorgalmas művelés mellett több arany 's ezüst jöhetne is ki, mint jó. A' mi a' rézet; és vasat illeti: ezek sem mennyiségökre sem minőségökre nézve eléggé nem műveltetnek; bár melly bőven találtassanak hegyeinkben: még is bányáink a' belföldi felhasználást sem tudják teljesen kiállani; és minőségökre nézve úgy el nem készíttetnek, hogy nevezetesebb munkálatoknál a' külföldi vasat, 's rézet nélkülözhetnők; tudjuk, mi szerint nagyobb munkáknál mint például: egy Budapest közt építendő híd, nem talál vasunk kedvencz fogadtatást; — sőt kisebb rendű munkáknál, csak egy tartósra számított utazó szerkénnek vasazásakor is szeretjük, ha az nem erdélyi vassal vasztatott. Ha vasunk rossz, ha az sem kül-, sem belföld előtt nem kapós: annak nem a' hegy, mellyből kivéttetik, oka; a' vas, mint minden ércz, ha tökéletesen kitisztítottatik, az egész világon egyforma; mű nem művelünk tehát sem eleget, sem jól; — és így azon pénz' vesztésnek, melly egyfelől külföldi vasért, rézért kezeinkből kimenyen, másfelől pedig a' mellyet jó, és a' külföldre is jutható mennyiségben művelés mellett külföldről kapnánk, ezen kettős

pénz' vesztésnek mű vagyunk okai. — Van még hegyeinkben egy ásványi czikkely, melly bár mi szükséges, és jövedelmező, nálunk merőben elhanyagoltatik: a' kőszén. Erdős kis honunk' egy része erdő rendszer' nemléte miatt már erdőtlenné kezd válni; mindenütt, még a' legerdős helyeken is kezd mutatkozni a' faszükség legalább annyiban, hogy a' faluk mellől kipusztítatva, messziről, 's néhol bajos járható helyekről kell hordani; mutatkozik végre a' faszükség a' bányák' környein, mellyek tűznélkül fen nem állhatnak; — mű még is azon tűzanyagot, melly másutt annyira mivelésben van, melly egy Angolhonban számtalanok' jólétére kikerülhetlen, melly nélkül gyári előmenet alig kivihető, melly külfölddeli kereskedésünknek nevezetes ágát tehetné, mivelni elhanyagoljuk, és a' vele bánás nálunk csak nem esmeretlen; pedig sok helyeken már egy hegyoldal' színén kiállva, csupán letörő kezeket van; másutt, hol talán most faszükséggel igen küsködnek, hány helyeken lenne még található!

Újabb üdőkben a' hajdon jövedelmes Dél-Amerika annyira elhanyagolta volt híres bányáit hogy némely helyeken, például: a' columbiai tartományokban idegen angol társaságok vették által a' felhagyott bányák' mivelését; illyenné válik a' legjövedelmes czikkely ipar nélkül. — Azon bányáknál, mellyek nálunk magánosok által miveltetnek, főként kettő hiányzik: bányászati körüli tökéletesb esméretek, és több költségek' helyes tétele. Ezen kettőt magánosok nehezen pótolhatják ki, helyesbb ismeretek' szerzése végett szükség lenne nemcsak itthon bővebb tudományokat gyűjteni, hanem külföld' nevezetesebb intézvényeit személyesen tanuló kedélyvel látni, vagy pedig jól megválasztott értelmes külföldieket alkalmazni a' munka' vezérlésére; kipótolva az ismeretek' hiányát, azután a' munkálati rendszernek jobb karba hozására több másutt már gyakorlatilag jóknak talált igazításokat

tetemesb költségekkel kellene tenni. Mindezeket magános bányász, ki erszényéből folytatja vállalatját, bajosan fogja megtenni; ha pedig talán még is tehetné: nem lévén egy magános' kezében olly sok bányák, mellyek körül némelyeknek egy ideig békövetkezhető jövedelmességét mások' jövedelme mindig helyre pótolja, valljon a' nemesb érczeknél egy érnek elvesztése, a' vasnál, réznél pedig, hol az nem annyira szokott történni, más körülmények miatt a' jövedelemnek egy ideig történhető csökkenése nem fogja-e az illy módon elpróbált tökéletesbülést megakasztani? Végre midőn a' mostani bányász munkálatoknak nem csak javulni, hanem terjedni egyszersmind kellene: kevesen találkoznának, kik magánoson illy tetemes költségeket áldozhassanak; sőt egykét javitkozó bányásznak megromlása hasonlók megkezdésétől többeket eljleszt; — következőleg ha valamit nyerhetnénk is magánosok' által a' vasnak, réznek minőségében, de minden ércz jövedelmeink' összeségének általános növekedése egyesek' intézvényei által mostanság elérhetlen.

A' mi egyeseknek lehetlen: az lehetséges egyesületek által; minélfogva „érceink", ásványink' jobb és nagyobb mennyiségben mivelésére legalkalmasabbnak látszana: egyesületeket alapítani, mellyeknek részvényesei bizonyos pénz mennyiséggel járuljanak az egyesület' tőkéhez, a' vállalatot alap rendszabályok' nyomán együtt igazgassák, a' haszonban részvényeik szerint osztozván. Újabb időkben anyagi jólétet érdeklő nagyobb vállalatokat nem igen vihettek ki egyesek, más miveltebb népek' példái mutatják, hogy a' feloszolva lévő ipar erőket szabadon alakuló egyesületek központosíthatják legcélravezetőbben. 7 Nálunk a' pénz szük-, szűkebb a' gazdagabbnál is, mintsem nagy vállalatokra elég legyen, de nem olly szűk, hogy ezerek ne találkozhassanak részvény' békifizetésére. Illy társaságoknak lenne csupán módja azon

hátramaradást, mellyben érceink' mivlésére nézve állunk, még jelen korunkban teljesen legyőzni, megszerezhetvén a' bővebb és helyesebb bányászatra minden értelmi és anyagi eszközöket, 's a' folyamatot szilárd állhatatossággal győzhetvén. Egyesületek' értelmi tömege elég elmefelsőséggel bírand a' megszokottak' rablánczai-ból kiemelkedni, és miután a' javítandókat átlátja: vállalatát mind helyre, mind ásvány 's érc nemekre tekintve, olly kiterjedésben üzheti, hogy ha némelly pontok csekélyebben jövedelmeznének: a' többiek' jövedelme minden illy haszonnélküli költségeket helyre üssön; mind e mellett ha az első haszon nem lenne a' nagy költségek után várt nagy kamat: a' megkezdett tovább a' teljes haszon elnyeréséig folytatni módjok leend. Végre minden jövedelmek nem egykét egyedárus, hanem a' társaságok' számos tagjai közt oszolván, ezektől viszont másokhoz kerülvén, üdövel nemzetünk' egész tömege érezné a' kereskedési tőke' növekedésének szerencsés következtét.

Senki nem vádoltathatik, hogy nem tett azon időben, mellyben nem élt; de a' nem tevő századnak sora a' jelen ivadéokra még is egy nagy számadást halmozott, mellyel tartozik a' jövendőnek az iránt, hogy az elhanyagoltakat lehetőségig helyre hozza. Jólletünk' eszközlése: a' jelen kortól függ, mű élünk ebben: ne reméljük az elmúasztandók' mentségét a' múlttól, mert miénk a' jelen. Igyekezzünk elmenni, és így méltán követelhetjük a' törvényhozásnak velünk egyenlően tartandó véd, 's előmozdító lépteit. — De ha ez egy ideig hiányzana is: tegyünk, a' mit megtehetünk. A' múlt kor' törvényeinek engedékei ne legyenek új törvényhozásig általunk elvesztegélve. Hol törvényeink anyagi jólletünknek előmozdítására szabad kört adtak: munkáljunk abban, 's csak azután vessük hátramaradásunk' teljes okát a' törvényhozásra, miután minden illy szabad kört munkálatunkkal

bétöltöttünk. Nékünk ébrednünk kellett; és a' kiket illy körülmények még most sem ébreszthetnek fel: azok örök álmokat aluszszák; munkáljunk egy új, életerővel felébredt békés, és szorgalmas népnek teljes hatásával. Ki egy lezuhanó testet esése' első pontján feltartóztatni elmúaszt: utóbb minden ponton egyformálag növekedvén súlya és sebessége, végre talán nem lesz ereje feltartóztatni; így van ez az anyagi jóllet' eleséseire nézve is; a' múlt kor' hanyaglásai most nem olly helyrehozhatlanok, mint talán most elhanyagoltatva, jövő időkben lesznek. Egyesítsük anyagi jóllet' eszközlésére minden szellemi, és anyagi erőnköt, külön egyenként igen keveset tehetünk; egész világgal békében vagyunk, egyetlen ellenségünk' maradt: köz in-ségünk; most a' békében ideje ez elleni harcra egyesülni. Szorgalmunk' gyümölcsei ki nem fognak maradni; de ha ébredtünk: munkálódjunk. —

G. J.

Tircza.

Zsidó korrajz. Francia nyelven írta Foa

Eugenia.

(Vége.)

„Ifju tör utat magának a' nép' között, kézzel lábbal munkálva, míg fátadon 's lélektelen a' házas párhoz juta. — „Neph tali“ sikoltá önkénytelenül Tircza. — „Neph tali“ ismétlé Zimráam, benne a' templomi idegenre ismerve 's tört rántva. — „Szúrj le Zimráam!“ fölkialt az ifju 's mellét feltakará. „De mentsd meg nődet, ki ártatlan!“ — „Izrael' népe, hallj engemet!“ — Tircza szülöit korán veszté, atyám neve-lé őt 's én szerettem. Mi után atyám számom-

ra bátyja' leányát, eljegyzé' nekem utazást parancsola 's én engedelmeskedém . . . visszatértemkor Tircza' nem vala többé atyám' házánál, férjhez ment 's férjét Jeruzsálembe követte. . . Ide jövék ifjuságom' barátnéját látni, őt látni 's vég' búcsut mondani. Ő hallá, hogy én készen a' halál' félelmeire, az engedélyre őt láthatni várokozám. . . Vétéknek tartjátok-e, hogy ő szánalmat érzel irántam 's az összejövetelt férjétül eltitkolá? tőle, kiteszelelem féltőnek 's gyanútjeljesnek ismere? Ah, ő az én testvérem' volt 's én bátyja' vagyok! nem szabad-e ekkor a' bátyának testvérét szeretni? nem szabad-e ekkor neki mondani: testvér élj boldogan! — Én mondtam neki: testvér élj boldogan 's ím — — — Én mondtam neki: hólnap elútaozom, csak egy perczig még, egy pillantásig, csak még egyszer tőled!

Zimrá'm; ellened kéri tőled a' halált, de egy áldozat legyen elég neked; kegyelem e' tiszta, ártatlan angyalnak! —

„Ha te egyedül szeretnél, nem késném vételkedet véreddel lemosni“ szöla Zimrá'm, mi alatt törét hidegen övébe rejté; de a' te halálad az ő szerelmét vissza adja-e? te az ő nyugalját zavartad, mi alatt ő az én boldogságomat rombolta szét! —

„Ó csak téged szeret Zimrá'm.“

„Csak engem szeret ő? nyomorult; vizsgál meg őt; nézzed a' pirt, mellyel vonásait borítja jelenléted, nézd: mint tartja fők libegését téged hallhatni; milly név röpült el ajkairól, midőn megjelenél, a' tiéd volt-e az, vagy az enyém? de eskügyék ő meg a' szent törvényre hogy csak engem szeret . . . ezt eskügye 's én hinní akarok neki! . . .“

Tircza hallgatott, kezei a' fátyolt keresék. Az ifju izraelita öröm kiáltást fojta el, de semmi nem kerül el éles elméjét a' féltékeny férjnek.

„Végezzétek az isteni szolgálat' szokott módját!“ szöla ő sötéten a' fő paphoz.

„Tekints bár a' népre, kiálta Nephtali, nőd' halál ítélete minden arczon ül!“

„És te vagy, ki ezt Tircza' homlokára füstéd.“

Minden jelen levők meg valának indulva, a' tárgy' ünnepélyessége mellett is mind kétannukkönyveiket föl nem tarthaták. Tircza' nak egy tekintete hálálta ezt nekik. Ó! és minő hálála ült e' tekinteten! A' szánalom jótékony a' balsors' utósó lépcsőjénél!

„Végezzük,“ kiálta Zimrá'm olly mozdu-lattal, melly szavának is hatott keménységére.

Tircza még egy fájdalmas próbát tön 's térdre hajlék férje előtt:

„Ó irgalom, mondá ő és könnyek szakaszták meg hangjait, te uram, parancsolóm, férjem vagy 's én a' te rabnőd, hitvesed; kegyelem; mert az én hibám nem érdemes illy fenytékre. Zimrá'm, tisztelt férjem! atyám a' te barátod volt . . . én a' te Emmánueled' anyja, e' szeretett kedves gyöngé teremtményé, mellynek anyára még olly nagy szüksége; Zimrá'm! férjem! . . . légy szánakodó irántam! . . . Könyvek fojták el hangjait, magán kívül ragadá meg férje' kabátját, a' ruhát ajkaihoz voná 's avval födezé arcját.“

„Ember, szánakodás nélkül! kiálta hevesen Nephtali, látva kétségbe esését a' nőnek, kit imádozt; lelked vásbul van alkotva, hogy illetlen marad az ő könnyein.“

„Én megkegyelmezek neked Nephtali, felele Zimrá'm keserű gúnynyal, én ingadoztam, te határoztaál.“ 'S a' nélkül hogy egyetlen pillantást vetne az áldozatra, melly hideg meredten fekütt kezeinél, hangosan 's hirtelen ezta dá hozzá:

„Tircza, én szabaddá nyilatkoztatom magamat tőled! és a' mint a' való levelet az ő kicsiny kezeibe nyomá, mellyek mintegy hidegtül hajhatlanok valának, eltaszítá magátul a' szegény hölgyet, kinek gyöngé teste pillanatig szédült,

elégtelen saját erején magát föntartani. Zimrá m ijedten szaladt. A' fő pap megragadá házassági kötésüket 's négy darabokra szakasztván, szélnek ereszté ezeket 's a' tanúktól kísérve az egyházba visszatért.

Tircza nem mozdula azon állásbul, mellybe őt férje taszítá, vad tekintetei a' kezét mázsányilag nyomó összerélt való levelen tévedeztek, csak erre látszék figyelmezní, a' nélkül, hogy látta volna. Az asszonyok sötét elmerülésbe sülyedten lassankint távoznak; a' nép közt tompa moraj emelkedék. A' nő, midőn szerencsétlen sorsát egész nagyságában föl tudá fogni, elveté magátul a' borzadalmas levelet 's pillantásai az őt körülözönlő néptömegben egy részevőt, barátot kerestek.

Senki! kit a' szerencsétlen látott. Nem messze tőle az ifju idegen, ki tompán 's halványan mint ő, szemlélé a' keletkező fergeteget és közbe égő pillantásokat vete az elhagyottra. Már legyőzte a' félelmet 's ingadozó léptekkel haladt le Salamon' egyháza' márvány lépcsőjín.

„Ő vétkes! dördüle meg a' sokaság közt 's nincsen elegendőképen megbüntetve. Éjnek idején férfiú lépett bé hozzá. Zebul látta... Eliphed bizonyítja, hogy ő elősegelője volt.“

„Férjét megböcsteleníté,“ fölkiáltá egy agg irástudó, férje ifju nőnek. — „Halált érdemel“ rivallák minden oldalról; „a' törvény halálra kárhuztatja, hogy például szolgáljon.“

„Ő nagyon ifju 's szép,“ szólának néhányan, hihetőleg a' fiatalabbak. „Nincs kegyelem“ kiálták a' nők. „Nincs kegyelem!“ ismétlé ezer hang, halált érdemel, ki férjét elárulá 's gyermekét szégyennel bélyegzé.

E' kiáltás, e' rémletes arcok, e' halomnyi néptömeg olly emberekbül alkotva, kik közül egyik a' másikat ingerlé 's kik dühösen egy gyöngé nőre rohanának, szegényt borzadálylyal

tölték el, megrémült zavarodással futák át szemei a' rányomuló nagy élő halmot 's futni akara. Futni? hogyan? hová? a' kijárások mind zárva 's egy őrjöngő tömeggel telvék minden nyílások. . . . Én uram, istenem, itt, ott és amott alatt is, mindenhol halál!

Csak egyetlen tekintet csatlakozék hozzá szerelemmel 's agálylyal, egyetlen kebel érté 's osztá fájalmát, egyetlen lény marada kitaratólag 's mozdulatlan mellette.

A' zúgás növekszik, a' véritélet közelg! Fölemelkedik egyszerre valaki teljes nagyságában, jég kezeit az elébe néző áldozat fölé terjesztve.

Végre ködarab röpül és füttyölve hasítva át a' léget Tirczátul nem messzire földet ér.

„Izrael' istene! vedd magadhoz lelkemet!“ kiáltá az elvált balsorsu ifju nő 's meredt arcát fátylába burkolva félholtan a' földre ragyott.

'S még ekkor sem hagyá el őt egészen eszmélete, mert úgy rémlik neki, mintha valaki oldalához simulva, karjaival testét átölelné, őt föntartandó. És azon pillanatban dühös ütést érze fején *), az egyház alaposzlopain megfordula előtte, a' föld eltűnék lábai alul 's ő nem érze többet! — — —

Nem messzire Jeruzsálemtől az izraeliták' sírkertje' kapujánál, az időtül megeződött örök mohlepte két barna kő látható; nap, sem név nem jelelik azokat, de az áldozatpár' történetét a' hagyomány megóvá. Midőn leányát eljegyzi, elszokja azt beszélni az anya 's midőn hosszadalmas út kényszeríti a' férjet ifju neje' elhagyására, amaz tetszőleg egykedvűleg beszél el neki Tircza' 's az idegen Nephtali' szerencsétlen végét.

B. Emilia.

*) Jegyzet: Jeruzsálemben a' nép a' házasságtörő asszonyt kövezés' halálával bünteté.